

Driveplikt

Erfaringer fra Vestvågøy kommune

Kommunekonferansen 14. november 2023

Vestvågøy kommune

BAKGRUNN

- Andel leiejord i kommunen høyt
- Påtrykk fra næringa om å følge opp driveplikten
- Driveplikt en lovpålagt oppgave for kommunen
- Betydelige arealer ut av drift
- Deltakelse i nasjonalt prosjekt og erfaring fra tidligere prosjekter
- Økt bemanning kommunal landbruksforvaltning

VESTVÅGØY

- Leid areal – 16 500 dekar
- Totalt jordbruks areal – 42 064 dekar
- Jordbruksareal i drift – 29 750 dekar
- Ca. 800 leieforhold
- Store variasjoner i prosent leid areal

LANDFRAG

Fire arbeidspakker:

1. Beskrive arealstruktur
2. Beregne og vurdere økonomi og bærekraft
3. Undersøke bønders og eieres erfaringer/muligheter
4. Prøve ut og evaluere intervensjonsprosesser

Endret jordbruk – spredte arealer

Et ressurshefte fra forskningsprosjektet Landfrag

Magnar Forbord og Heidi Vinge (red.)

Tone Magnussen, Klaus Mittenzwei, Per Kåre Sky, Grete Stokstad,
Egil Petter Stræte, Pasi Rikkonen og Dierk Schmid.

Ruralis rapport 6/20

INNHold

5 Om ressursheftet

5 Formål

5 Hva bygger vi på?

6 Hvorfor arealoppsplitting er et aktuelt tema

8 Bonde, jordeier og strukturelle forhold

14 Frivillige områdetiltak – hvordan legge til rette for lokale prosesser?

14 Lokale informasjons- og mobiliseringsmøter

15 Møteplanlegging – et samarbeid som sikrer relevans og forankring

15 Åpne møter: Arena for informasjon og felles kunnskapsutvikling

16 Etterliv – når møtene er over: hva så?

18 Kart kan gi oversikt og belyse muligheter

18 Feilkilder

19 Hvordan finne arealer ute av drift?

22 Økonomiske og miljømessige sider ved spredt areal

22 Økonomisk modell

23 Transportkalkyle

25 Jordleiekontrakter

26 Prinsipper for arealbytte ved jordskifte

30 Tre ulike tilnærminger til fordeling av areal

30 Vestvågøy – Konfliktrådet som nøytral arena

31 Rennebu – Areal som del av bygdeutviklingsprosjekt

31 Namdalen – Utprøving av jordmegling

32 Internasjonale eksempler

32 Finland

33 Sveits

34 Informasjon

34 Kompetanse og fagmiljøer - hvor kan du henvende deg?

34 Aktuelle datakilder

34 Aktuelle lover

35 Bidragsyttere

35 Takk

36 Om prosjektet Landfrag

36 Finansiering

38 Publikasjoner fra prosjektet

39 Litteratur

Arealfragmentering i jordbruket

Jordleie – bonde og jordeier
i samspill i et marked

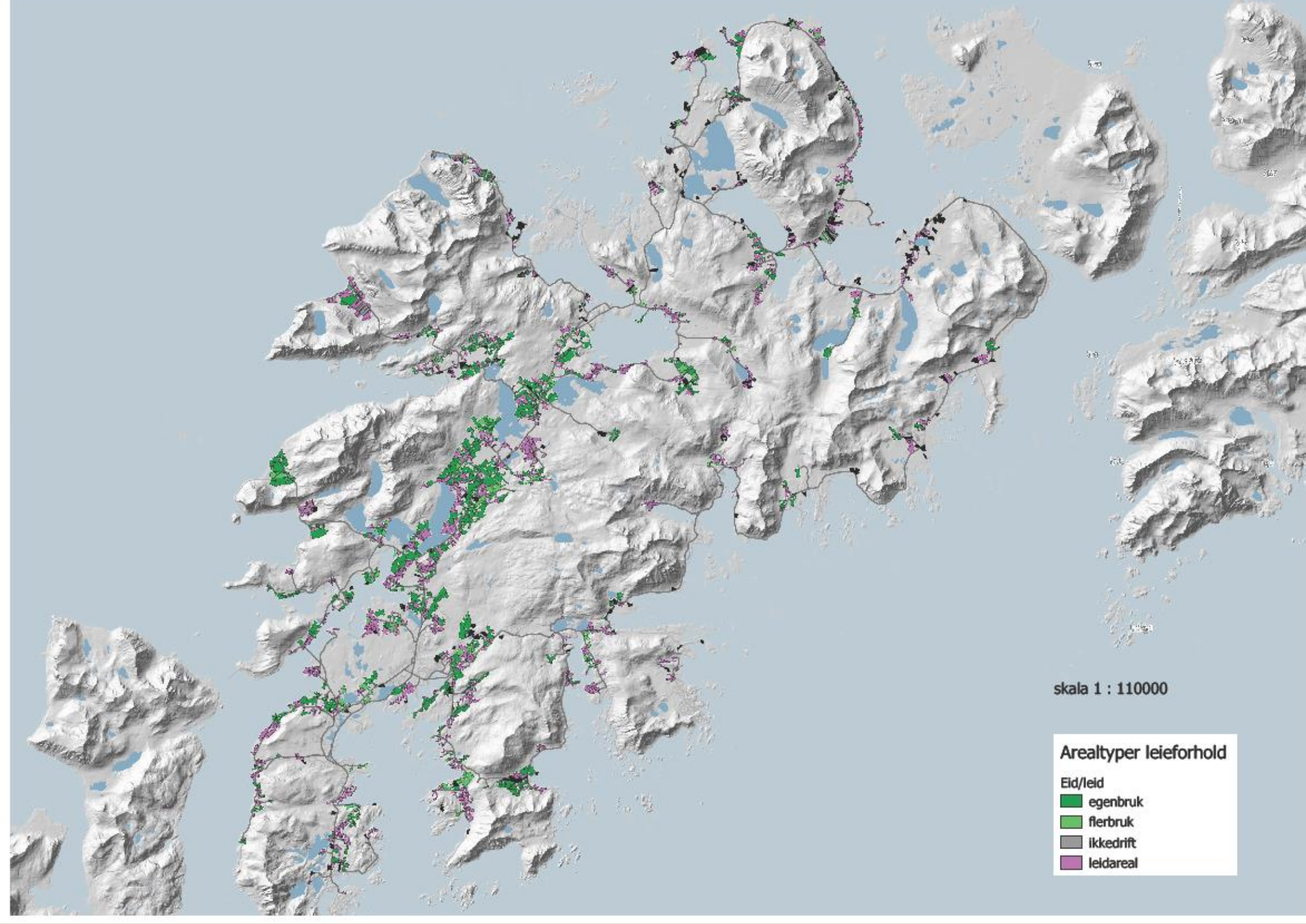
Egil Petter Stræte

Bønders opplevelse av spredte
jordbruksarealer.

Resultater fra en spørreundersøkelse

Magnar Forbord
Alexander Zahl-Thanem

skala 1 : 110000

Arealtyper leieforhold

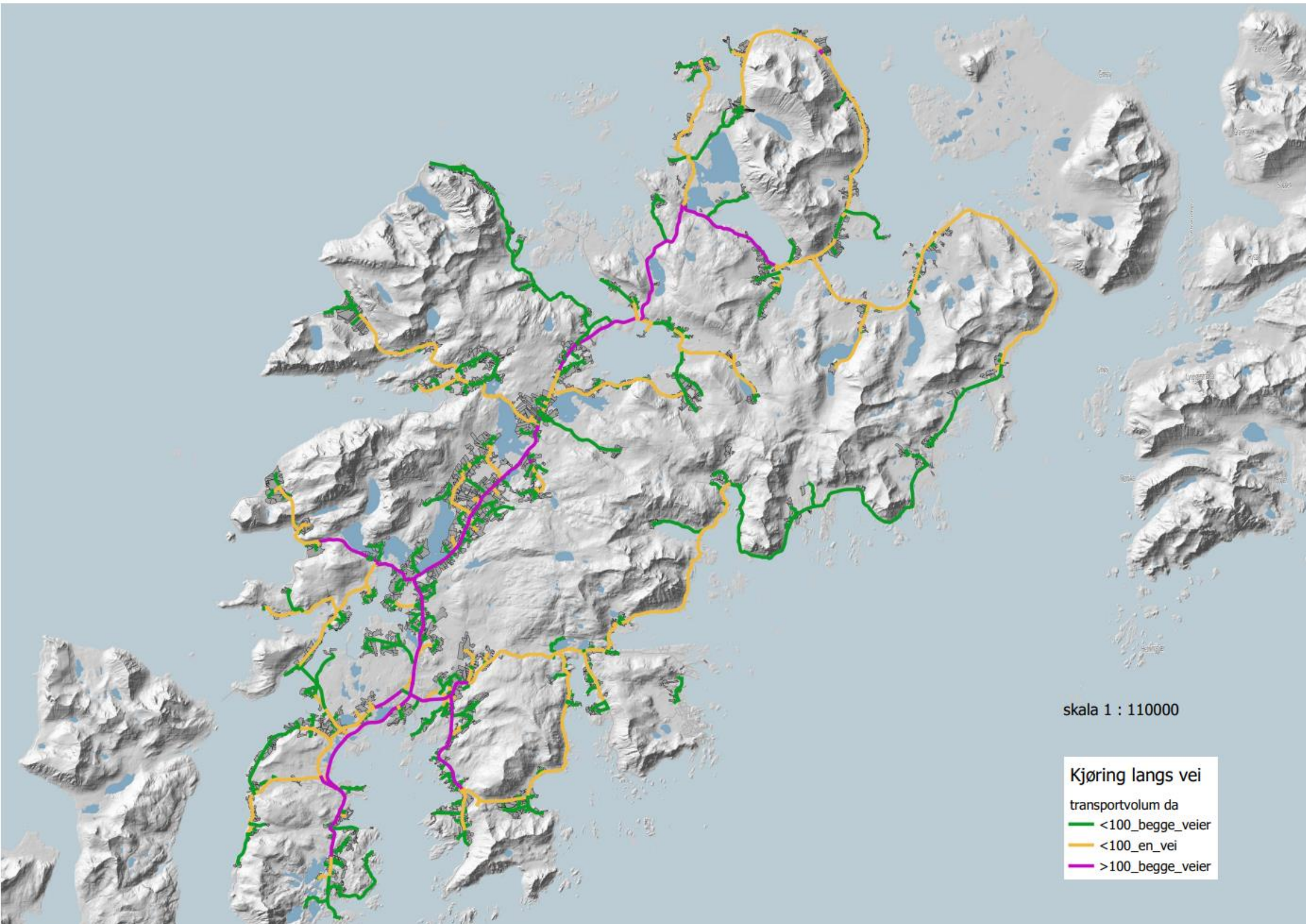
- Eid/leid
- egenbruk
- flerbruk
- ikkedrift
- leidareal

Område 4. - PILOT

Bø, Rise, Vold,
Kvervelåsen, Farstad,
Opdøl, Ostad

- **Mye eid jord og flerbruk**
- **Lite jord ute av drift (16)**
- **Mange aktive bruk (18)**
- **53 leieforhold
36 % leid jord**
- **80 grunneiere til leid areal**

skala 1 : 110000

Kjøring langs vei

transportvolum da

— <100_begge_veier

— <100_en_vei

— >100_begge_veier

MÅL

Tilstrebe en bedre arealutnyttelse innenfor landbruksnæringa, og legge til rette for bedre rekruttering og generasjonsskifte

- Alle eiere av landbruksareal kjenner til driveplikten
- Øke antall skriftlige leiekontrakter i kommunen
- Påvirke arealtilgangen slik at det ved leieforhold tas hensyn til kortest mulig transport av fôr og gjødsel, og best mulig arrondering

STRATEGIER

- Få på plass 10 årige leieavtaler der det i dag ikke er inngått skriftlige avtaler
- Fokuserer på informasjon og veiledning til eier, og eiers ansvar for å holde jorda i hevd
- Informasjon om ditt ansvar som leietaker
- Bruke flere informasjonskanaler
- Kompetansutveksling

ORGANISERING

- Opprettet en arbeidsgruppe på fem; fagansvarlig landbruk, rådgiver landbruk fagansvarlig plan, rep. NLR Nord-Norge, rep. Landbruksforum
- Flest møter først i perioden, viktig med god dialog med landbruksnæringa svært viktig at de er involvert
- Utarbeidet eget verktøy i Excel for å holde oversikt - eiendommer, adresser, brev, frister, avtaler inngått, avtaler godkjent, avstander, driver selv, fritak fra driveplikt, salgsprosess, klager, ulovlighetsoppfølging m.m.
- Ved behandling av egenerklæringer konsesjon føres liste over eiere hvor driveplikten skal følges opp

	Områder	% Leiejord	søkere PT	Leieforhold
1	Sund, Vetting, Græna, Ballstad, Ballstadøy, Reine, Kyllingdalen, Skotnes, Skarsjyen, Gjerstad	67	5	41
2	Lille-eidet, Haug, Horn; Buksnes, Storeide, Leknes, Himmelstein, Bolle, Skulbru, Fygle, Hag	96	15	106
3	Holand, Offersøy, Flæsa, Voie, Vik, Haukland, Utakleiv, Reppe	47	11	59
4	Bø, Rise, Vold, Kveleråsen, Farstad, Opdøl, Ostad	36	18	60
5	Storfjorden, Harteigen, Skifjord, Karijord, Mylkevik, Helle, Svarholt, Steine, Æsøya, Apenes, Finstad, Kylpenes	71	4	41
6	Sennesvik, Skaftnes, Bunes, Brandsholmen, Ramsvik, Berg, Holsdalen, Hol-Holsmo	44	12	58
7	Skjerpen, Liland, Slydalen, Nykmark, Holdal, Eltoft, Klevstad, Krogtoft, Tangstad, Bjørnsand, Saupstad, Unstad, Bøstad, Borg	44	23	149
8	Eggum, Hjellvold, Straum, Nesje, Evjen, Hagvåg, Sletteng, Borgfjord ytre	85	5	66
9	Rystad, Handberg, Vendalsjord, Li, Lauvdal, Borgfjord-indre, Torvdal	52	9	41
10	Ramberg, Borgvær, Val, Haukland i borge, Sandøy, Bø, Bøynes, Kvalnes, rekdal, Valle, Smedvik-ytre	71	7	87
11	Smevik - indre, Limstrand, Steira, Garnes, Elstad, Knutstad, Alstad	66	1	39
12	Risjorden, Lyngdal, Grunstad, Smorten, Haugen	58	2	16
13	Kråkliken, Justad, Kangeruden, Tjønndalen, Kongsjord, Bakken, Selnes, Bakjord, Kartfjord, Valberg, Skokkelvik, Dal, Horn, Vikjord, Malnes, Moland	58	8	34
	SUM	52,4	121	797

INFORMASJON

Brev til alle eiere av landbrukseiendommer i området, og brev oppfølging

- Gitt tilbud om veiledning enkeltvis en fast dag i uka (oppmøte eller telefon)
- Informasjonsmøter
- Nettside; informasjon om driveplikten, lovverk, skjema leieavtale, presentasjoner, brosjyre, påmelding tilrettelagte møter, tilstandsrapport areal
- Brosjyrer om driveplikten
- Omtale i kommunens nyhetsbrev og i media

TELEFONNUMMER OG ADRESSER

Vestvågøy kommune

Landbruksansvarlig , Ivar Johansen 76 05 61 38
ivar.johansen@vestvagoy.kommune.no

Prosjektleder , Marit Annie Larsen 76 05 61 33
marit.larsen@vestvagoy.kommune.no

Norsk Landbruksrådgivning Nord Norge
Rådgiver, Are Johansen 90 85 46 90
are.johansen@nlr.no

Vestvågøy kommune

Driveplikt

Hvor kommer maten fra?

1 dekar gir ca 1,5 rundballer

1 rundballe gir ca 750 kg fôr

375 liter melke pr dag

Melk til 4 - 5 personer for et helt år

Matvaresikkerhet - hvert dekar teller

Nok mat som er trygg og kortreist og god mat er en viktig del av vår livskvalitet og trygghet. Været i 2018 viste viktigheten av at vi kan produsere mat over hele landet. Klimaendringene gjør at jord i god hevd blir viktigere i tida fremover. Vi skal også produsere mer av både potet og grønt. Da er det viktig at alt areal som er dyrket holdes i stand.

Enklere hverdag og bedre økonomi for den enkelte bonde

Utviklinga i norsk landbruk har lenge gått i retning av større bruk. Mange bønder må kjøre langt fra driftssenteret for å få tak i nok fôr, mens det kanskje finnes arealer i nærheten. Kommunen oppfordrer til at leieavtaler inngås nærest mulig. Skriftlige leieavtaler gjør at bonden kan investere i drenering og fornying av eng. Avtalen sikrer også at arealene holdes i stand.

Levende bygder

Rundt om i landet ser man stadig større områder som preges av fraflytting og dårlig stelte jorder. I Vestvågøy ser man dette bare unntaksvis. Velstelte jorder er et viktig trivselselement. Det beste er selvsagt levende gårdsdrift i bygda, men det viktigste er at arealene blir drevet og stelt.

Opprettholde kulturlandskapet

Etter noen år uten slått av enga overtar ugraset. I løpet av kort tid forsvinner planter som er avhengige av landbruksdrift for å trives. Rogn og bjørk overtar og kulturlandskapet endres. Enkelte fuglearter liker seg best i ytterkant av dyrket areal. Kort sagt blir naturmangfoldet fattigere.

Driveplikt gjelder alt jordbruksareal

Som ny eier av en landbrukseiendom, må du innen ett år ta stilling til om du ønsker å drive arealet selv eller leie det bort. Driveplikten er en personlig og en varig plikt. Alt jordbruksareal skal drives, også arealer som ikke er konsesjonspliktig. Jordbruksareal er fulldyrka jord, overflatedyrka jord og innmarksbeite.

Hvordan kan driveplikten oppfylles

Du kan velge om du vil oppfylle driveplikten ved å drive selv eller ved å leie ut jorda til en aktiv gårdbruker. Loven stiller krav om minimum 10 års skriftlig avtale. Som eier kan du ikke si opp avtalen i denne perioden. Du står fritt til å starte egen drift eller leie ut til en annen etter 10 år dersom du ikke ønsker å fornye den. Du kan også si opp avtalen dersom leier misligholder avtalen. Avtalen må føre til driftsmessige gode løsninger. Skjema for leieavtale finner du på kommunens nettside ved å søke leieavtale, eller ved henvendelse til kommunen. Når avtalen er inngått mellom gårdbruker og eier skal det sendes et eksemplar til kommunen for godkjenning.

Fritak fra driveplikt

Fritak fra driveplikten krever at du sender inn begrunnet søknad til kommunen. Kommunen kan gi fritak for en viss tid, eller et varig fritak. Det kan også stilles vilkår for fritaket. Kommunen vil bl.a legge vekt på hvor viktig det er å holde jordbruksarealet i hevd, arealets størrelse og avkastningsevne, og om det er behov for tilleggsjord i det området der eiendommen ligger. Driveplikt og fritak for driveplikt er omhandlet i jordlova §§ 8 og 8a.

1

DU DRIVER SELV

2

DU LEIER UT JORD

3

DU SØKER OM FRITAK

BEHANDLING AV INFORMASJON OG DATA

- Importert navn og opplysninger om leietakere fra Landbruksdirektoratet
- Legge til andre eiendommer fra jordregisteret – øvrige eiendommer
- Data vi registrerer:
 - Navn eier, adresse, leietaker og arealer
 - Saksnummer
 - Avtale gyldig til
 - Status
 - Merknader
 - Avstand til leiejord
 - Pris leie kr/daa
 - Oppfølging av frister

STATUS

- Inngått avtale
- Godkjent avtale
- Brev 1, 2, 3
- Under behandling
- Andre forhold
- Drives selv
- Salgsprosess
- Innvilget fritak
- Avslag fritak
- Klage fritak
- Brev vurdere ulovlighetsoppfølging
- Brev sendt Statsforvalteren UO

EKSEMPEL: OMRÅDE 9

Sak n	Gyldig til	Gnr.	Bnr	Na	Drift	Status	Merknader	Avsta	Leie kr	Areal LREG			Gnr.	Bnr.	Navn søk	Omsøkt areal			Kommentar	Oppfølging
										Full	Ov	Innr				Fulld	Overl	Innr		
22/1322	01.12.2032				NEI	Inngåtte avtaler	Brev med frist 1.mai sendt 29.0		0	20	0	0	72	23		19	0	0		01.05.2023
22/126	2024				NEI	Inngåtte avtaler	avtale med Joakimsen går ut 20		0	19	0	0	72	3		19	0	0		
20/751					NEI		Brev med frist 1.mai sendt 29.0			74	10	20	94	12		74	10	20		01.05.2023
22/1329					NEI		Brev med frist 1.mai sendt 29.0			30	0	0	72	3		20	0	0		01.05.2023
					NEI	Andre forhold	Ikke i drift, små areal			13	0	0	71	12		13	0	0		
22/1337	01.10.2032				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2022	2,5	0	22	0	0	72	23		14	0	0		
22/1340					NEI	Andre forhold	Brev 1			7	0	0	94	12		7	0	0		
22/1341					NEI	Andre forhold	Brev 1			9	7	0	95	3		8	7	0		
18/1194	25.09.2031				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2019	0,3	300	19	2	1	95	3		19	0	0		25.09.2031
19/1065	01.07.2028				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2019	1	0	17	0	0	95	3		6	0	0		
22/1342					NEI	Andre forhold	Brev 1			0	0	13	95	3		0	0	13		
22/1345	29.11.2032				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2022	1,8	100	19	0	2	94	12		19	0	0		
22/1347					NEI		Brev med frist 1.mai sendt 29.0			24	0	4	95	3		24	0	4		01.05.2023
					NEI	Andre forhold	Små teiger, lite areal			3	0	0	95	3		3	0	0		
22/1350	26.04.2033				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2023. Brev med frist 1	3	0	18	0	8	99	2		13	0	0		01.05.2023
19/1274	14.08.2033				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2023. Nytt brev med fr	0	100	46	0	27	26	2		30	0	0		01.05.2023
22/136	01.03.2031				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2022 - avtale dato før	1	100	27	0	5	26	2		18	0	0		
22/135	01.03.2032				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2022 - Frist 1.5.2022,	0		17		3								
22/1352					NEI	Driver selv	Møte 6.11.23, driver arealene s			57	0	33	99	2		3	0	0	Telefon 2.5.2	01.05.2023
22/1353	01.05.2026				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2023. Brev med frist 1	0,2	20	26	0	12	72	6		26	0	12		01.05.2023
22/1358	2031				NEI	Inngåtte avtaler	I fjor sommer (juli/august) skr			10	0	0	98	10		10	0	0		
22/1359	01.05.2033				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2023. Brev med frist 1	1,3	0	25	0	1	98	10		23	0	0		01.05.2023
22/1360					NEI		Brev med frist 1.mai sendt 29.0			21	0	10	98	10		19	0	0		01.05.2023
22/1361					NEI		Brev med frist 1.mai sendt 29.0			29		11								01.05.2023
22/1362					NEI		Brev med frist 1.mai sendt 29.0			26	0	3	98	10		26	0	3		01.05.2023
22/1363	01.10.2032				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2022	1,6	0	17	0	8	98	10		17	0	0	Epost sendt	05.04.2023
22/1365	01.10.2032				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2023. Brev med frist 1			19	0	5	98	10		7	0	0		01.05.2023
					NEI	Andre forhold	små areal			3	0	1	98	10		4	0	0		
22/1366	01.10.2032				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2022- ligger som nab	0	0	7	0	0	98	10		7	0	0		
22/1367					NEI		Brev med frist 1.mai sendt 29.0			7	0	0	98	10		7	0	0		01.05.2023
22/145	01.08.2032				NEI	Godkjente avtaler	Godkjent 2022. Tlf 25.07.22 - av	0,9	0	16	0	0	98	10		13	0	0		

OVERSIKT STATUS

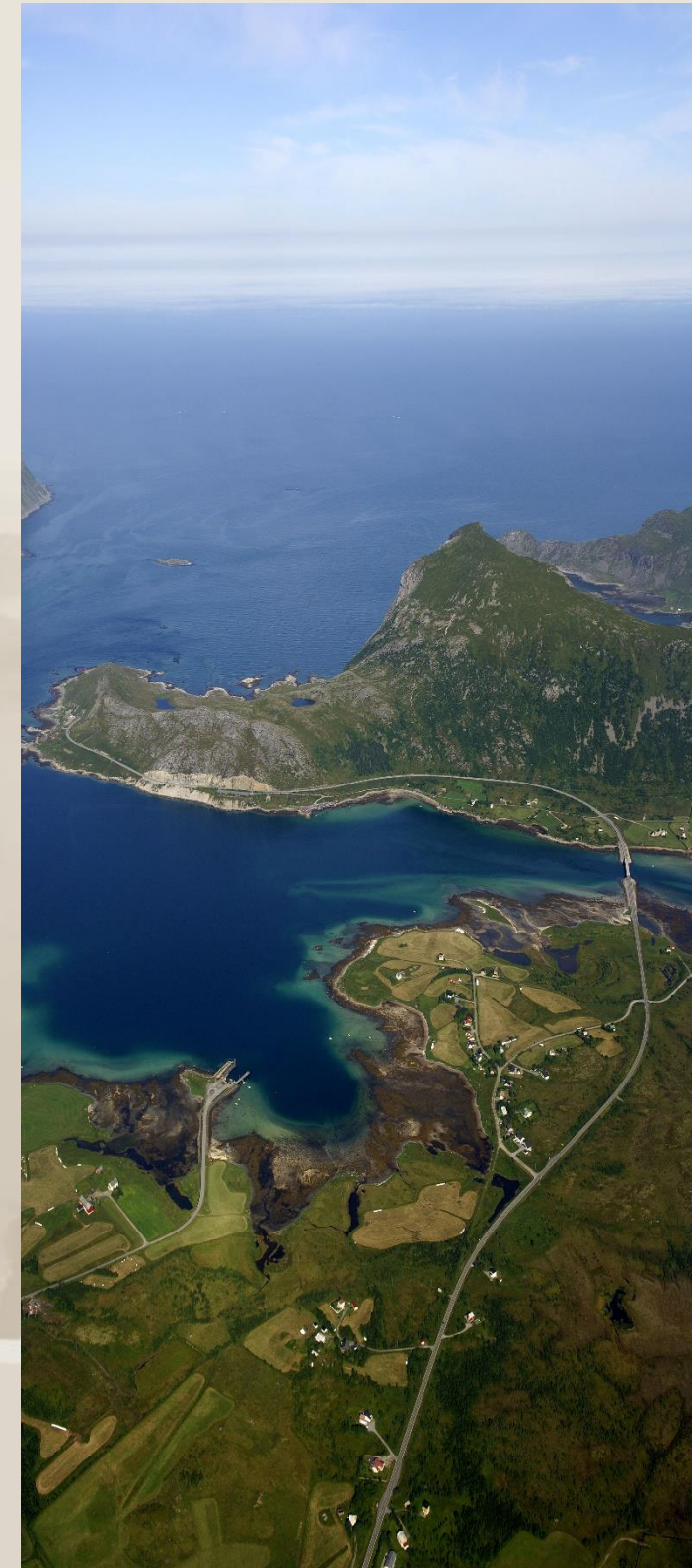
Områder	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	Sum
Inngåtte avtaler	0	0	1	4	0	1	3	2	3	0	1	0	1	16
Godkjente avtaler	1	3	24	33	2	1	16	1	19	0	3	1	7	111
Brev 1 ny eier	0	3	0	1	2	0	2	2	0	2	2	0	0	14
Brev 2 ny eier		2	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4
Brev 3			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uavklart			7	9	0	1	5	2	0	3	1	0	0	28
Andre forhold	8		20	9	2	1	6	1	13	6	6	1	1	74
Driver selv			1	12	0	1	2	1	0	0	0	0	0	17
Salgsprosess			3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Innvilget fritak	1		1		0	0	1	0	1	3	0	0	0	7
Avslag fritak			9	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
Klager fritak			2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Brev vurdere UO			7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
UO brev Statsforvalter			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Påvent avslutning leietaker			0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	3
Sum antall eiendommer	45	170	69	86	49	66	165	66	0	89	45	18	39	907
Antall bruk i aktiv drift PT	5	11	13	29	8	10	29	5	0	7	2	1	11	131
Gjennomsnitt avstand	0,8	1,9	2,22	1,9303	1	7	1,4	0,3	1,0545	0	1,633	7	3,1857	

UTFORDRINGER

- Behov for et effektivt verktøy for å håndtere og holde oversikt over så mange eiendommer og eiere med ulike status
- Eiere og leieforhold endrer seg og må oppdateres
- Svært ressurskrevende arbeid – vi har mange andre oppgaver
- Godkjenning av avtaler - vurdering av driftsmessig god løsning
- Hvordan kan vi gi best mulig informasjon og veiledning

ERFARINGER

- Arbeidet med oppfølging av driveplikten er godt mottatt av våre gårdbrukere
- Vi får henvendelser fra gårdbrukere som ønsker oppstart i sitt område
- Forståelsen for langsiktighet er økende
- En god dialog eier - leier viktig, tilrettelagte møter kan være en god løsning i enkelte tilfeller
- Betydning for rekruttering og søknad Innovasjon Norge
- Arbeidet med å få inn avtaler er blitt lettere etter å ha fulgt opp driveplikten en tid

RESULTATER

- Større fokus på driveplikten i kommunen, flere kjenner til den og avtaler sendes kommunen for godkjenning uoppfordret
- Kommunen har godkjent ca. 110 avtaler, gjennomsnittavstand de ulike områdene 0,3 - 7 km
10 avtaler med avstand > 15 km hvor vi skal vurdere om avtalen gir en driftsmessig god løsning
- 25 % av avtalene inngått med naboeiendom
- Innvilget 7 søknader om fritak fra driveplikten, gitt 13 avslag og mottatt 3 klager på avslag fritak fra driveplikten
- Varslet ulovlighetsoppfølging til 19 eiere, 4 sendt over til Statsforvalteren
Tre av disse har inngått avtale og en har solgt eiendommen

An aerial photograph of a mountain valley. In the foreground, there is a small village with several houses and barns, surrounded by vibrant green fields. A road winds through the valley. The background features steep, rocky mountains under a clear blue sky.

Takk for oss!

Ivar Johansen

Ivar.johansen@vestvagoy.kommune.no

Marit Annie Larsen

Marit.larsen@vestvagoy.kommune.no